ION VLASIU – THE NOVEL ”WE LEFT THE VILLAGE”

Delia-Maria Răuța-Roșca

PhD. Student, “Petru Maior” University of Tîrgu Mureș

Abstract:Ion Vlasiu - Between Literature and Biography: We left the village, aims to combine documentary and psychological valence, the factual account with the analysis of feelings and inner states that accompanied the eventual trajectory so that it can encompass the complexity of a man and a Lives that have defied banality without setting a target from it and have shown that the extraordinary can occur even in the most anodic circumstances when it is based on a personality that refuses any kind of limitation.
By reconstituting Ion Vlasiu's journey from childhood to senate, the present report brought to the fore a unitary vision of the existence and personalities of the city, encompassing the various hypostases in which he chose to evolve on the stage of life (artistautodidact - as it is often described as a narrator Talent, moralist through construction, opportunity philosopher, husband and father, friend, etc.). Also, the recuperatory approach surprised how Vlasiu portrayed his existence in his works in a manner designed to personify personality, but also to embody it, fictionalizing it.

Keywords: fictional, document age, contemporary, social, famous.

Lucrarea cu titlu *Ion Vlasiu-Între literatură si biografie: Am plecat din sat,* își propune să combine valența documentară cu cea psihologică, relatarea factuală cu analiza sentimentelor și stărilor interioare care au însoțit traiectul evenimențial pentru a putea astfel cuprinde complexitatea unui om și a unei vieți care au sfidat banalitatea fără să-și stabilească unobiectiv din aceasta și au demonstrat că extraordinarul se poate produce chiar și în cele mai anodine circumstanțe, atunci când are ca fundament o personalitate ce refuză orice tipde limitare. Reconstituind traseul parcurs de la copilărie la senectute de către Ion Vlasiu, prezentul referat a adus în prim-plan o viziune unitară asupra existenței si personalitățiiacestuia, înglobând diversele ipostaze în care a ales să evolueze pe scena vieții (artistautodidact – cum se caracteriza adeseori - povestitor de talent, moralist prin construcție,filozof de ocazie, soț si tată, prieten etc.). De asemenea, demersul recuperatoriu a surprins modul în care Vlasiu își zugrăvește existența în operele sale într-o maniera menită sa-idecodifice personalitatea, dar și să i-o încifreze, ficționalizând-o.

Am plecat din sat (1939) reprezintă un remarcabil document de epocă și o bună carte de literatură, într-un gen nu prea cultivat în producția noastră literară, mai ales în aceea mai nouă. Este un roman autobiografic, tema, cu totul nouă a biografiei unui țăran plecat din sat fără voie și dus de pasiune între artiști a făcut obiectul romanului.

În multe chipuri a fost prezentat satul în literatura românească: pastoral, romantic, idilic, tragic, doctrinar, retoric, realist sau ridicat în slavă de mit, rareori însă atât de întreg și de adevărat, atât de firesc și de intim ca în cartea lui Ion Vlasiu **(1908-1997)**. Un laitmotiv al cărții este imaginea satului natal, Ogra, de unde-i vin toate puterile telurice, filtrate printr-o înțelepciune folclorică. Viața satului ardelenesc, apoi a diferitelor medii traversate de autor ne apar astfel cu claritate artistică, dar nu în formă nuvelistică, ci cu acea preocupare de fidelitate a memorialistului, care face pe cititor să guste opera, atât pentru semnificația ei tipică și generală, cât și pentru că înfățișează adevărul particular al faptelor întâmplate, al oamenilor întâlniți cu adevărat, al situațiilor trăite în realitate. Și ar mai fi de stăruit asupra sentimentului acela de intimă comuniune dintre artist și peisajul satului natal. Lechința cu mormântul mamei, Ogra cu stupinele, Mureșul cu apele lui ospitaliere sunt în cartea sa nu atât elemente de decor, cât personaje însuflețite cu rolul și rostul lor deopotrivă cu al oamenilor. Memoriile îmbină arta cu istoria și desfătarea cu care parcurgem paginile lui Vlasiu decurge din ambele aceste izvoare.

BDD-A26529 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 22:14:38 UTC)

O altă dimensiune a permanenței sentimentale a personajului Ion Vlasiu așa cum apare în jurnale și romane este solitudinea. Acoperirea psihologică a acesteia este diferită însă în timp. Este mai întâi singurătatea sufletului țărănesc care s-a rupt de sat, dar continuă să se simtă pretutindeni străin, negăsindu-și un culcuș al său printre orășenii agitați și mereu grăbiți, totodată fiindu-i imposibilă întoarcerea în sat unde rămâne neînțeles și izolat. Această temă cu totul nouă a biografiei unui țăran plecat din sat fără voie și dus de vânturi și pasiune între artiști a făcut obiectul romanului **Am plecat din sat.**Este apoi singurătatea în fața tatonărilor artei și eșecurilor legate de aceasta, iscodind răspunsuri întrebărilor, căutând iubirea, prietenia, dăruind-o la rândul său și cunoscând iar singurătatea în fața încercărilor vieții și oamenilor. Dar mai este singurătatea în fața naturii care îl absoarbe, îl modelează, îl frământă și îi plăsmuiește o altă ființă. În această singurătate se reîntâlnesc fostul copil orfan și cei doi hoinari de la Geoagiu și de la Bistra. Mureșul rămâne martorul etern al singurătății gândurilor și efluviilor confesive ale scriitorului.

Deși cititorul nu se poate împiedica, parcurgând cartea lui Ion Vlasiu să se gândească mereu la altă operă de amintiri a literaturii noastre la **Amintirile din copilărie** ale lui **Ion Creangă**, comparația nu devine niciodată nefavorabilă emulului mai nou al marelui povestitor moldovean. Ba chiar comparația aceasta devine instructivă și oarecum pasionantă pentru cititorul care are ocazia să înțeleagă schimbarea vremurilor și a oamenilor în răstimpul destul de lung care desparte pe copilul gospodarilor din Humulești de micul orfan din Ogra Mureșului. Sufletul senin al celui dintâi, devenit apoi școlar seminarist la Fălticeni stă într-un expresiv contrast cu neliniștea, melancolia sau deznădejdea copilului ardelean intrat în atingere cu o societate în care numărul și felul conflictelor sale s-au înmulțit și s-au adâncit. Nică a lui Ștefan a Petrei își păstrează aderențele cu mediul său rural chiar atunci când îl părăsește, nu trăiește nici o ruptură, nici un eșec și nici o dramă, în timp ce copilul din Ogra nu-și găsește drumul său decât după ce traversează prăbușirile exploatării, ale șomajului, ale candidaturilor respinse, ale proletariatului industrial și intelectual.

Greutatea și primejdia unei opere memorialistice consistă în obligația scriitorului de a pronunța mereu cuvintele *eu, al meu, mie, pe mine* etc. A vorbi mereu despre sine este o împrejurare care obosește nu numai pe cititorul unei cărți, dar și pe simplul interlocutor într-o conversație. Vlasiu evită această primejdie prin sinceritatea și simplitatea lui. Preocuparea lui este de a fi veridic și exact. Bunul gust și scrupulul îl fac să găsească tonul modest și simplu.

Ion Vlasiu își povestește copilăria, adolescența și primii ani ai tinereții. Prin tehnica narațiunii, dar și prin conținutul unor episoade poate fi raportată la **Amintirile dincopilărie** ale lui Creangă; în rememorarea isprăvilor lui Ionel, copilul buzat și cu urechile clăpăuge, inventiv și neastâmpărat care vără, nu o dată, satul în sperieți și blestemățiile lui, scriitorul ce nu posedă genul verbal al povestitorului din Humulești, dispune de vaste resurse lirice de cea mai bună calitate pusă în valoare cu artă a evocărilor proprii.

Am plecat din sat nu este însă, ca Amintirile, cartea unei copilării fericite, fără griji. Rămas orfan de amândoi părinții, crescut de Moșul și Buna din Ogra , copilul din cartea lui Vlasiu cunoaște de timpuriu dacă nu lipsurile, asprimea unui bunic autoritar, cunoaște răutatea bogătașilor de soiul popii care „trage cu pușca după copii”, ia cunoștință de necazurile, sărăcia și nevoile țărănimii apăsate.

Cartea lui Vlasiu vine absolut pe neașteptate, stârnind și mai mare uimire prin momentul apariției. Manuscrisul ei, Ion Vlasiu îl aducea de la Paris unde a petrecut un an de rodnică învățătură și această împrejurare ni se pare vrednică de o deosebită luare-aminte. Cazul scriitorului român căruia imaginea locurilor natale i se lămurește printre străini în ultimele ei semnificații ca o replică de mare acuitate, nu e tocmai rar. Pe firul acestui caz se înșiră emoționante dovezi ale dragostei pentru pământul și cerul românesc și poate n-am greși afirmând că pentru unii dintre scriitorii noștri cei mai mari străinătatea a fost o condiție indispensabilă a cunoașterii și înțelegerii țării. Nu putem ști prin ce proces sufletesc icoana satului de pe Mureș a răsărit pentru Vlasiu ca un „ostrov de lumină”, tocmai în tumultul vieții pariziene, dar pentru noi cartea lui are și înțelesul unui omagiu pe care un om de muncă inspirată, ajuns la o hotărâtoare cotitură a vieții și a carierei, îl aduce din străini tărâmului și oamenilor din care s-a plămădit.

Autorul, care e și personajul principal al cărții e prezent prin două ipostaze: monolog retrospectiv concretizat prin pagini de jurnal intim și dialog cu toți oamenii pe care-i întâlnește.

BDD-A26529 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 22:14:38 UTC)

Cartea e străbătută de două mari efluvii: iubirea pe care o caută în fiecare fată și pe care n-o poate găsi și arta. Viața se hrănește din dragoste, arta e tot o iubire – „imbold spre noutate și frumos".

Am plecat din sat e o carte atât de nemeșteșugită și fără de ascunzișuri, încât ea dezarmează făcându-l inutil obișnuitul aparat de investigație critică și e atât de plină de omenie caldă și profundă, încât în loc să încerci s-o diseci, îți vine s-o pui în mâna tuturor prietenilor.

Aparent mozaicul întâmplărilor repetă tehnica amintirilor din copilărie cu aceleași figuri tutelare dominând tabloul: „Mama frumusețe de Madonă rustică", ofilită de grijile copleșitoare ale unei gospodării ce se ruinează în lipsa bărbatului dus la război, ea însăși secerată de o boală în plină tinerețe; Tatăl amestec de duioșie și asprime dispărut și el prea devreme din zarea de înțelegere a Copilului; portretul hieratic al străbunicului Bacu, dar mai ales extraordinarul cuplu al Bunei și Moșului, veghind fiecare în felul său cu sentimente contrastante soarta orfanului. Moșul este în reprezentarea lui Vlasiu o figură complexă, un caracter aspru, dar cuceritor de o logică și de un bun simț impunătoare, într-un cuvânt un tip intrat, grație lui, în galeria tipurilor literare. Moșul rămâne oricând pe poziția lui sufletească chiar dacă viața se îndârjește să-l dezmintă.Simplitatea lui țărănească închide mult mai multă subtilitate sufletească decât s-ar crede.

O figură tot pe atâta de complexă, dar țesută din fire cu totul opuse acelora din care e alcătuit Moșul, e Buna, întruchiparea bunătății feminine. Rar o femeie bătrână de atâta frumusețe sufletească, de atâta blândețe, cum e această bunică a lui Vlasiu.Cuvântul însuși, cum am mai spus-o, sugerează îndeajuns. Ea nu știe decât să iubească și să sufere, încercând să le facă toate bune ca să mai domolească pe moșul tiran, dar în fond om de bine și el muncitor ca nimeni altul.

Între acești doi poli, Moșul și Buna, se desfășoară viața familiei, cu certurile dintre frați, dintre părinți și copii, pentru avere și toate micile mizerii de la sat.

Însuși nepotul are frecvente coliziuni cu familia, în speță cu bătrânul care nu vede cu ochi buni lectura prea multă a tânărului, nici faptul că nu se ține de meserie, dar mai ales că face chipuri cioplite. Dar tânărul își urmează destinul cu încăpățânare, ajungând adeseori pe marginea prăpastiei.

Toate frământările fie personale, fie ale altora, tot cadrul social și natural în care se desfășoară tinerețea grea a lui Ion Vlasiu sunt descrise și povestite cu o plasticitate uimitoare.

Două dintre scenele de efect și de duioasă umanitate în care apare Buna de pildă, când se duce la Târgu-Mureș să-și vadă nepotul în școală sau măcar scena când își însoțește nepotul cu vorbe și cu lacrimi la plecarea din urmă: „De departe, de pe marginea Murășului, când mi-am întors capul înapoi, ea era tot în marginea pădurii și mi se părea că aud inima cum bate"[1].

O mare parte a interesului cu care citim *Amintirile* lui Vlasiu provine din mulțimea caracterelor prezentate acolo. Nimeni din câți le vor citi nu vor uita pe Bacu, străbunicul orb de nouăzeci de ani integrat în viața naturii, o adevărată figură mitică; pe moșul țăran muncitor, caracter dârz și aspru dar nu rău; pe Buna femeie de mare bunătate și gingășie a sentimentelor, pe unchiul Niculiță cu patima lui de pământ; pe Ana și Victorița, fetele moșului smulgându-se din dura rânduială a familiei pentru a urma chemările dragostei lor; pe Nelu cu „clocotul sângelui lui" și pe alți mulți consăteni, tovarăși de joacă, apoi alte multe figuri întâlnite în școală, în armată sau în câmpul muncii, fiecare cu pecetea lui individuală, văzute și exprimate precis, dar nu prin lungi și fastidioase analize psihologice, ci prin notații scurte și revelatoare. Oamenii ne sunt prezentați împreună cu deprinderile și ocupațiile lor, cu felul lor propriu de a vorbi, cu credințele și ideile lor obișnuite, redate totdeauna cu același adevăr.

Evident un memorialist nu povestește toate împrejurările vieții sale fără excepție. Și memorialistul, ca orice scriitor artistic, alege și compune, adică selectează din circumstanțele vieții pe acele care i se par mai tipice și le înlănțuie într-o unitate semnificativă. Ion Vlasiu nu s-a abătut nici el de la această normă. Momentele de viață înfățișate în scurtele capitole ale cărții sale sunt tot atâtea stadii expresive din epoca de începuturi a autorului, iar îmbinarea lor reface o povestire unitară al cărei interes dramatic provine din faptul că prezintă diferitele conflicte ale existenței sale de copil și de adolescent, apoi soluția lor în fine apărută.

[1]Ion Vlasiu, *Am plecat din sat,*București, EdituraEminescu, 1979, p. 88

BDD-A26529 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 22:14:38 UTC)

Încă patriarhale evenimentele par înrudite cu *Amintirile* lui Agârbiceanu: jocurile, farsele soldate nu o dată și cu necazuri neprevăzute, plăcerile vieții și câmpenești, scalda, hoinărelile, prietenii copilăriei, ceremoniile rustice: tăiatul porcului, festinuri, nunți, înmormântări etc.

Dar și cealaltă realitate, refuzându-se oricărei estompe idilice: certuri pentru pământ, vrajba relațiilor de familie, ciocnirile temperamentale, dramele și modificările generate de primul război mondial etc. Sau ceea ce e dincolo de realitate: fantasmele, coșmarele unei copilării obsedate de spaime, torturată de ispite și întrebări ieșite din comun neliniștind mentalitatea părinților.

Povestea copilăriei curge în albia cea fără de început și fără de sfârșit a vieții satului supus rânduielilor naturii care surpă și înnoiește generațiile de oameni, întocmai cum anotimpurile în ritmul monoton și fecund al fluxului și refluxului absorb sau sporesc seva vegetală, dărâmă și creează neîncetat. Cartea lui Vlasiu e așezată pe axa acestui acord. De aici impresia de echilibru odihnitor și de liniște împăcată pe care o câștigăm și care ne face s-o înșirăm printre cărțile clasice în privința atitudinii.

„Astfel timpul trecea uneori mai greu, alteori mai ușor.Peste amintirea războiului, cele câteva primăveri au așezat alte gânduri.Pământul înveninat de urgie se împrospăta cu valuri de viață nouă.Holdele creșteau de fiecare dată mai mândre și mai frumoase.

Rânduri de feciori și fete umpleau satul cu voie bună și-și deschideau inimile, dornice de viață cu lujerii cruzi. Ciungii și șchiopii s-au tămăduit încetul cu încetul, iar văduvele îi împărțeau între ele ca pe niște amintiri din altă lume”[2].

Din trainicul acord de care vorbeam se desprinde ca o boare de primăvară un lirism fraged și învăluitor. Peste toate rănile unei copilării încercate el toarnă balsamul esențelor simple și eterne. Ceva ca un miros de pâine coaptă într-o casă țărănească răcoroasă și curată, ca un iz de muguri cruzi plutește în cartea aceasta în care totul este potolit, dar apropiat și viu. Satul are mii de șoapte de alintare și de chemare pentru copilul dat la învățătură în oraș, iar Mureşul mai ales, leagăn de bucurii şi de nostalgii, trăieşte ca o fiinţă prietenoasă şi tainică.

Trebuie să spunem numaidecât că acest lirism n-are nimic de-a face cu melancolia dezrădăcinaților și inadaptabililor care adesea e și melancolia neisprăviților și nehotărâților oscilând mereu între două lumi. Vlasiu a trăit adânc viața sătească și vorbește cu dragoste despre ea, dar orice om care și-a croit din propriile-i puteri drumul pentru care se simte chemat n-o regretă și nu dorește să se întoarcă la ea. Din momentul în care își descoperă vocația de artist și începe să cioplească, noul orizont de viață îl cucerește.

Mai târziu după o aventuroasă şi neizbutită încercare de a-și crea un drum în viață, adolescentul se va întoarce acasă umilit și zdrobit ca un vraci bătrân și bun, satul îl va tămădui de toate rănile vieții.

Vlasiu a trăit adânc viața sătească și vorbește cu dragoste despre ea, dar ca orice om care și-a croit din propriile-i puteri drumul pentru care se simte chemat n-o regretă și dorește să se întoarcă la ea.

„Și așteptam trenul cu nerăbdare să mă ducă mai repede, să mă smulgă din nehotărârea în care mă zbăteam cu sufletul îndoit”[3]. Sunt ultimele rânduri ale cărţii, anunţând un nou capitol de viaţă pentru care autorul optează cu hotărârea firilor tari.

Era necesar să spunem acest lucru pentru a lămuri că lirismul de care vorbim în legătură cu această carte originală nu e un lirism molâu și confuz, ci unul viril și senin care face cu putință rânduirea într-o admirabilă perspectivă epică a materialului autobiografic.

Tradițională, deoarece ea evocă o vârstă și un spațiu recurente în literatura română: copilăria la țară, șocul despărțirii de sat, impactul cu lumea citadină, diversitatea și adversitatea acesteia.

Autorul vorbește despre propria lui copilărie, despre oameni care îi stau aproape de inimă, dar spiritul de observație nu se lasă aburit de ceața duioșiei; el funcționează sprinten, atent la amănuntele caracteristice. Vlasiu își cunoaște bine oamenii printre care a copilărit și știe să ni-i aducă aproape, fără a se încurca în pretenționase subtilități psihologice. Străbunicul Bacu, cel de 90 ani, „semănând

[2]Ion Vlasiu, *Am plecat din sat,*Bucureşti, EdituraEminescu, 1979, p. 58
[3]Ion Vlasiu, *Am plecat din sat,*Bucureşti, EdituraEminescu, 1979, p.

BDD-A26529 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 22:14:38 UTC)

cu Franz Iosif", care spune poveşti în „cuvinte simple, dar unduioase ca apa Murăşului" sau stă zile întregi în stupină „între albine pe care nu le mai vedea, dar care i se aşezau pe mâini şi pe capul lui alb, bâzâindu-i prietenoase ca unui stăpân" şi care se stinge lin ca un Moş Crăciun adormit în glumă să se mire copiii, e o figură care nu se uită. Şi mai puţin încă admirabila făptură a Bunicii care toate le rabdă şi le iartă în nebiruita bunătate a inimii. Adevărul este că Buna n-a avut prea mult din sfătoșenia și istețimea aceea care face o femeie plăcută la întâia vedere. A avut însă o inimă de mamă în care se lumina calea cea dreaptă și adevărul vieții ca într-o icoană. Figura asupra căreia se concentrează mai mult atenția povestitorului e însă aceea a Moșului. El e stăpânul, aspru, neîndurătorul și zgârcitul stăpân de care tremură Bunica cea cu mâna făcută pentru a da mereu, tremură copiii, care abia pot suporta privirile ochilor lui.

Drumul de la casa din Ogra până la întâia expoziție: acesta e cuprinsul cărții. Dar întreaga ei semnificație nu e așa de ușor de cuprins în cuvinte.Un nou ținut românesc a fost cucerit pentru literatură: Valea Mureșului, această vale blândă și scăldată în razele de aur ale amintirii. Orizontul său temporal este un prezent permanent asemenea existenței netulburate a naturii, ca și a vieții trăite sub constelația datinei țărănești. Modalitatea literară a „amintirilor" este o achiziție intelectuală, iar speculațiile, rare de altfel, asupra psihologiei timpului: obsesiile trecutului, imaginea viitorului, sunt reminiscențe livrești. Sensul afectiv al ființei sale nu cunoaște memoria și meandrele imaginative ale retrăirii surescitate prin rechemarea trecutului și prelungirea îndelungată în viitor.

Sub cerul ocrotitor al naturii și al ordinii statornice a vieții țărănești ființa sa este alcătuire sentimentală, egală cu sine însăși în spațiu și timp. Simțurile îi sunt în acord fericit cu natura, trăind firesc într-o tinerețe prelungită liniștea puberală a unui prunc trezit în zori. Iar într-un moment de maturitate solară vădește aceeași tonică armonie cu natura alături de care îl inundă „pofta de viață virgină" în natură nu are ce căuta senzualitatea pe care o cunoaște doar ca refugiu, ca evadare din abrutizarea unei tinereți incerte într-un oraș necunoscut și ostil, în sărăcie, foame și frig.

Am plecat din sateste o carte trăită. Aceleași trăiri, aceleași evenimente întâmplate altcuiva decât lui Ion Vlasiu ar fi căzut fără mântuire în zona faptului divers. Însă trecute prin filtrele sufletului său de artist născut, le-a ridicat cu virtutea sa originară de plăsmuitor la nivelul artei. „Mulți am trăit la sat printre țărani, am ajuns la oraș, am avut tot felul de conflicte, și cunoaștem cu toții tot așa de bine ca Vlasiu ce ne spune el. Sunt evenimente ce rar trec de normă. Dar Ion Vlasiu a știut să-și înfigă în ele ghiara de leu".

O exclamație ca aceasta: „Ce bun era satul!"[4] Ca și inserțiile sentimentale risipite ici-acolo („mă tânguiam mie însumi și așa , fără știință, sufletul meu se rupea câte puțin din matca satului")sau imaginea casei natale din Lechința, căzută în paragină. Pe acest strat de viață se așează experiențele noi : școala, atelierul, spitalul și infernul unor ani bucureșteni biruit doar prin puterea unei excepționale sănătăți sufletești din care răsare în cele din urmă și floarea vieții: arta.

BIBLIOGRAPHY

Am plecat din sat, Sighișoara, Editura Miron Neagu, 1938; editia a II-a, completată cu 8 reproduceri după sculpturile autorului, Bucuresti, ESPLA, 1957; ediția a III-a, cu desene si reproduceri din operele autorului, București, Editura Eminescu, 1979; ediția a IV-a, cu o prefață de Dan Grigorescu, București, Editura Minerva,1988.

Micu, Dumitru, *Istoria literaturii române: de la creatia populara la postmodernism*, Bucuresti, Editura Saeculum, 2009.

Oprișan,I., *Ion Vlasiu* în *Dictionarul general al literaturii române*, vol. VII – J-Z, Bucuresti, Editura Univers Enciclopedic, 2009.

Pop, Ion, *Dicționar analytic deopereliterarerom*â*nești*,I,Cluj- Napoca, Casa Cărții de Știință, 1999.

[4]Ion Vlasiu, *Am plecat din sat,*București, EdituraEminescu, 1979, p. 105

BDD-A26529 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 22:14:38 UTC)